

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Галагана Володимира Івановича на дисертацію Русаєва Андрія Володимировича на тему: «Доказування службовою особою підрозділу детективів Національного антикорупційного бюро України декларування недостовірної інформації», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Ступінь актуальності обраної теми. В умовах сьогодення, коли вирішується питання про членство України у Європейському Союзі, коли економіці держави завдано нищівного й підлого удару зі сторони РФ, як ніколи актуальною є боротьба з корупційними правопорушеннями, використанням службового становища для незаконного збагачення, заниженням або повним приховуванням статків, незалежно від того, чи є ними готівкові чи безготівкові кошти, нерухоме чи рухоме майно, корпоративні права тощо. В цій ситуації важливо встановлювати такі факти, кваліфікувати їх як кримінальні правопорушення й здійснювати по них досудове розслідування. Адже, як правильно зазначає дисертант, кожен факт розкриття корупційних правопорушень, учинених високопосадовцями, наближає нашу країну до побудови відкритої та прозорої державної влади. Для якісного здійснення досудового розслідування має бути належне законодавче унормування процесуальної діяльності детектива НАБУ, який розслідує декларування недостовірної інформації й інші кримінальні правопорушення та встановлює при цьому факти корупції. На жаль, в реальності інколи відбувається декриміналізація незаконного збагачення, закриття кримінальних проваджень й уникнення кримінальної відповідальності особами, які вчинили такі діяння.

Тому в ситуації, що склалася після визнання Конституційним Судом України 27 жовтня 2020 року положень статті 366¹ КК України «Декларування недостовірної інформації» неконституційними, цілком логічно, що Верховна Рада України вже 4 грудня 2020 року прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

встановлення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». Цим Законом КК України доповнено новими статтями 366² і 366³, що встановлюють відповідальність відповідно за декларування недостовірної інформації та за неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Тож цілком виправданим є відновлення кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації й подальше дослідження проблем доказування вчинення цього кримінального правопорушення. Адже досі невирішеною є низка важливих теоретичних і практичних питань діяльності детектива НАБУ, існує потреба розроблення рекомендацій й пропозицій правового, організаційного та прикладного спрямування з огляду на міжнародний досвід розслідування обраної для дослідження категорії кримінальних правопорушень.

Тема дослідження узгоджується зі Стратегією національної безпеки України (Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015); Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015); Національною стратегією у сфері прав людини (Указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015) та Плану дій з її реалізації на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 року № 1393-р), Переліком пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років (наказ МВС України від 16 березня 2015 року № 275); Пріоритетними напрямами наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 року, протокол № 28). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 26 листопада 2019 року (протокол № 23) і зареєстровано Координаційним бюро НАПрН України (позиція № 841, 2019 рік).

Метою дисертаційного дослідження ставиться комплексне вивчення теоретичних і практичних проблем доказування службовою особою підрозділу детективів НАБУ обставин кримінального правопорушення, пов'язаного з декларуванням недостовірної інформації.

Відповідно до поставленої мети визначено низку *завдань*, кожне з яких відображує основні напрями дослідження, розроблені у підрозділах дисертації, зокрема:

– висвітлити стан наукового дослідження та генезу доказування обставин кримінального правопорушення, пов'язаного з декларуванням недостовірної інформації;

– висвітлити проблеми нормативно-правового регулювання процесу доказування обставин кримінального правопорушення, пов'язаного з декларуванням недостовірної інформації;

– проаналізувати зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів доказування обставин кримінального правопорушення, пов'язаного з декларуванням недостовірної інформації;

– визначити особливості збирання, перевірки й оцінки доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження щодо декларування недостовірної інформації;

– з'ясувати обставини, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні щодо декларування недостовірної інформації, та їх межі;

– схарактеризувати гарантії доказування в кримінальному провадженні, пов'язаному з декларуванням недостовірної інформації;

– розглянути міжнародні стандарти використання в доказуванні обставин кримінального правопорушення щодо декларування недостовірної інформації та практику їх судового розгляду;

– розробити пропозиції та рекомендації з удосконалення законодавства та практики його застосування в контексті предмета дослідження;

– окреслити шляхи реформування інституту повноважень службової особи підрозділу детективів НАБУ.

Об'єктом дослідження визначені процесуальні правовідносини, що виникають і розвиваються під час здійснення доказування службовою особою підрозділу детективів ПАБУ обставин кримінального правопорушення, пов'язаного з декларуванням недостовірної інформації. Відповідно *предмет дослідження* – доказування службовою особою підрозділу детективів НАБУ декларування недостовірної інформації. Офіційний опонент вважає, що об'єкт і предмет дослідження визначені правильно.

Вищенаведені обставини засвідчують *актуальність обраної теми* дисертації та її науково-теоретичну та практичну значущість.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Вивчення дисертації та наукових публікацій свідчить про логічну структуру роботи, що дало можливість дисертанту всебічно й повно дослідити задекларовану тему у межах визначеного обсягу дисертаційного дослідження.

При написанні роботи автор ґрунтовно та критично вивчив роботи правників, що дало йому змогу вирішити важливу наукову задачу, дати відповіді на актуальні питання, сформулювати пропозиції та рекомендації з подальшого вдосконалення теоретичних і нормативно-прикладних проблем, пов'язаних з доказуванням службовою особою підрозділу детективів Національного антикорупційного бюро України декларування недостовірної інформації.

Обґрунтованість зроблених у дисертації висновків забезпечується емпіричними даними: рішеннями Конституційного Суду України, статистичними даними Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України, ухвалами та вироками Вищого антикорупційного суду й національних судів, узагальненими результатами проведеного опитування.

Результати наукового дослідження опубліковано в десяти наукових виданнях. Основні положення дисертації оприлюднено у виступах автора на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «На перетині мови і права» (Київ, 21 лютого 2020 року); «Генезис держави і права:

розвиток загальноєвропейських цінностей» (Київ, 15 травня 2020 року); «Дев'ятнадцяті осінні юридичні читання» (Хмельницький, 23 жовтня 2020 року); «Актуальні проблеми запобігання корупції» (Харків, 14 квітня 2021 року); «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку» (Київ, 28 травня 2021 року); «Двадцяті осінні юридичні читання» (Хмельницький, 1–2 жовтня 2021 року); «Актуальні проблеми протидії злочинності та корупції» (Харків, 17 лютого 2023 року).

Отже, дисертаційне дослідження Русаєва Андрія Володимировича виконане на належному науковому рівні, а публікації здобувача відображають всі його розділи.

Новизна представлених результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших в Україні комплексних монографічних досліджень теоретичних і практичних проблем доказування службовою особою підрозділу детективів НАБУ декларування недостовірної інформації, у якій реалізовано наукове завдання щодо процесуального порядку доказування декларування недостовірної інформації, а саме:

вперше:

– аргументовано, що віднесення законодавцем декларування недостовірної інформації до кримінального проступку вкрай негативно позначилося на процесі доказування через унеможливлення застосування стороною обвинувачення всіх можливостей інституту негласних слідчих (розшукових) дій;

– обґрунтовано, що підозрювані/обвинувачені в кримінальних провадженнях, передбачених статтею 366² КК України (зокрема народні депутати України) системно зловживають процесуальними правами, що полягає в затягуванні строку ознайомлення з матеріалами кримінального провадження чи ухиленні від явки для проведення слідчих (розшукових) дій;

удосконалено:

– положення про те, що правильне визначення меж доказування має важливе значення для практичної діяльності детектива НАБУ під час розслідування декларування недостовірної інформації. Це дає змогу зосередити увагу на доказуванні лише тих обставин, які справді мають значення для вирішення кримінального провадження та збору доказів, що відповідають вимогам належності;

– твердження про те, що сторона обвинувачення основні зусилля під час розслідування декларування недостовірної інформації повинна спрямовувати на доказування прямого умислу в особи, яку підозрюють у вчиненні цього кримінального правопорушення, тобто предмет доказування в кримінальних правопорушеннях, передбачених ст. 366-2 КК України, вимагає доведення вчинення особою кримінального правопорушення виключно у формі прямого умислу;

дістало подальший розвиток:

положення, згідно з яким найбільшу складність для детективів НАБУ становить визначення оціночної вартості майна й активів, передусім тих, які перебувають за кордоном, а також процедура оцінювання вартості різної криптовалюти та операцій, пов'язаних з нею, і подальшим призначенням економічної експертизи;

– твердження про необхідність урегулювання на законодавчому рівні взаємодії між НАБУ та НАЗК під час проведення повної перевірки декларації, направлення відповідного висновку для початку кримінального переслідування, оскільки викладена в ньому інформація потребує додаткової ґрунтовної перевірки зі сторони детективів НАБУ, подеколи – ужиття заходів міжнародної правової допомоги для підтвердження факту наявності майна й активів у суб'єкта декларування, які не внесені до декларації;

– наукові погляди, згідно з якими важливе місце серед гарантій кримінального судочинства посідає право учасників кримінального провадження на оскарження дій та рішень посадових осіб НАБУ, які

здійснюють розслідування декларування недостовірної інформації (стаття 366² КК України), що дає змогу забезпечити дотримання прав учасників кримінального процесу.

Сформульовані в дисертації положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень та оприлюднені у 10-ти наукових працях, зокрема, у трьох наукових статтях у фахових виданнях України й одній – у зарубіжному юридичному виданні, та шести тезах доповідей на науково-практичних конференціях, зокрема міжнародних. Усі зазначені наукові праці підготовлені дисертантом самостійно, без участі співавторів. При використанні для аргументації власних положень і висновків та напрацювань інших учених обов'язково зроблені посилання.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків досліджень дисертаційного дослідження Русаєва Андрія Володимировича на тему: «Доказування службовою особою підрозділу детективів Національного антикорупційного бюро України декларування недостовірної інформації» не викликають зауважень.

Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується правильним вибором і застосуванням сучасних методів наукового дослідження, які обумовлені його предметом. Емпіричний матеріал відповідає вимогам репрезентативності. Він належним чином проаналізований і вірно трактується. Судячи по структурі роботи, автору з одного боку вдалося збалансувати теоретичні і практичні проблеми, а з іншого зробити наголос на найбільш пріоритетних питаннях і актуальних проблемах.

Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою аргументовані, науково обговорені і достовірні. Висновки по дисертації логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на висновках дослідження.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Використання під час підготовки дисертації *методологічних засад* дослідження свідчить про належне володіння дисертантом загальними та спеціальними методами наукового пізнання, системним підходом до вирішення поставлених перед собою завдань. Зокрема, автором застосовано низку методів, характерних для наукових робіт: діалектичний, метод системного аналізу, історико-правовий, догматичний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, соціологічні та статистичні методи. Вони доречно використані для формулювання авторських обґрунтувань запропонованих висновків та рекомендацій щодо вдосконалення діяльності з доказування під час розслідування декларування недостовірної інформації. Відповідно до вимог МОН України, у дисертації конкретно зазначено, який метод чи група методів використані під час дослідження яких явищ чи процесів.

Емпіричну базу дослідження становлять рішення Конституційного Суду України, матеріали Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України, постанови Верховного Суду; рішення ЄСПЛ; ухвали та вироби Вищого антикорупційного суду та національних судів, розміщених в Єдиному державному реєстрі судових рішень; результати вивчення матеріалів кримінальних проваджень; узагальнені результати опитування 175 працівників правоохоронних органів (детективів, слідчих, дізнавачів, прокурорів), а також адвокатів, суддів і слідчих суддів. Безумовно позитивним є те, що під час підготовки дисертації автор використовував власний практичний досвід детективної (слідчої) діяльності.

Поставлені наукові завдання виконані на належному методологічному рівні, а дисертант оволодів необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано у законодавчій, освітній, науковій та практичній діяльності, що підтверджено відповідними актами впровадження, розміщеними у додатку Г.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Зміст дисертації характеризується високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Робота має чітко виражений науковий підхід, що дозволило автору аргументовано визначити власну позицію щодо дискусійних проблем при розгляді питань доказування під час розслідування декларування недостовірної інформації.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений внутрішньо узгодженою структурою дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 276 сторінок, список використаних джерел складається зі 158 найменувань, зокрема іноземних, на 22 сторінках.

Розділ 1 «Теоретичні засади доказування обставин кримінального правопорушення, пов'язаного з декларуванням недостовірної інформації» присвячений аналізу стану наукової розробленості проблеми, нормативно-правовому регулюванню та генезі процесу доказування. Звернено особливу увагу й проаналізовано рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020, наголошено на важливості повторного внесення статті 366² «Декларування недостовірної інформації» до КК України. Розглянуті питання більш розширеного переліку негласних слідчих (розшукових) дій, що надасть можливість повно та всебічно аналізувати фактичні обставини кримінального провадження.

Цікавим і змістовним є дослідження світового досвіду боротьби з корупцією з констатацією, що універсальних методів протидії їй немає, а

кожна країна обирає власний шлях державної антикорупційної політики, ґрунтуючись на міжнародних стандартах у цій сфері. Ефективність упровадження досвіду протидії корупції інших країн залежить від низки факторів, що є значущими саме для України.

Розділ 2 «Структура, предмет і межі доказування в кримінальному провадженні, пов'язаному з декларуванням недостовірної інформації» присвячений висвітленню змісту кримінального процесуального законодавства України та його застосування під час розслідування кримінальних правопорушень (кримінальних проступків та злочинів), пов'язаних з декларуванням недостовірної інформації. В дисертації широко використані матеріали кримінальних проваджень, розглянуті в судах України та ЄСПЛ, що доречно ілюструють як позитивні аспекти встановлення предмету доказування, так і недоліки цієї процесуальної діяльності. Дисертант звертає увагу на важливості визначення допустимості, достовірності й належності доказів, порівнює між собою поняття «достатність доказів» та «межі доказування».

У розділі 3 «Міжнародний досвід, практика Європейського суду з прав людини та їх місце в кримінальному провадженні, пов'язаному з декларуванням недостовірної інформації» йдеться про пріоритети і перспективи розвитку кримінального процесуального закону України з урахуванням зарубіжного досвіду боротьби зі злочинністю. На думку дисертанта, ефективно може бути впроваджено для доказування обставин кримінального правопорушення щодо декларування недостовірної інформації: а) активний розвиток антикорупційної культури в населення, належно організований громадський контроль за всією системою державного адміністрування, розвиток незалежних медіа й публікації ними виявлених фактів декларації недостовірної інформації в загальному доступі; б) жорстка підзвітність осіб, які наділені владними повноваженнями, перед реально незалежним органом, що здійснює моніторинг чистоти діяльності державних службовців, а також наділений повноваженнями щодо притягнення до відповідальності посадовців незалежно від їх місця в ієрархічній структурі влади; в) кримінальна

відповідальність за подання недостовірних відомостей у деклараціях, а для цього необхідно віднести кримінальні правопорушення, передбачені у статті 366² КК України, саме до категорії тяжких та особливо тяжких.

У цьому ж розділі дисертації зазначено, що серед рішень ЄСПЛ найвагомими є ті, які використовують саме як усталену правову позицію під час вирішення схожих справ. Фактично це і є орієнтири для всіх національних судів, що мають бути прикладом для посилення, і не є принциповим питанням, стосовно якої з держав-учасниць і коли прийнято таке рішення.

У дисертації використано значну кількість прикладів з судової практики та аналізу законотворчих ініціатив, з міжнародного досвіду в контексті досліджуваних питань. Цінність підготовленої дисертації насамперед зумовлена комплексним авторським поглядом на проблеми доказування під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з декларуванням недостовірної інформації, та висловленням власної аргументованої точки зору з цих питань.

Дисертація виконана автором самостійно, підготовлена зрозумілою, юридично й літературно грамотною державною мовою відповідно до вимог, які ставляться до такого виду наукових праць. Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам. Проведений аналіз дисертації дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Русаєва Андрія Володимировича на тему: «Доказування службовою особою підрозділу детективів Національного антикорупційного бюро України декларування недостовірної інформації» є завершеним комплексним монографічним дослідженням.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження Русаєва Андрія Володимировича рекомендуються для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, при написанні статей та монографій, плануванні досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Водночас, у цілому позитивно оцінюючи аналізовану дисертацію та відмічаючи її відповідність вимогам нормативно-правових документів щодо робіт, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» в частині теоретичного рівня, обґрунтованості положень, висновків, рекомендацій, їх достовірності й наукової новизни, практичної значимості, вважаю за доцільне висловити низку зауважень щодо окремих її позицій, що можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час прилюдного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді, зокрема:

1. Потребус додаткового пояснення позиція дисертанта, відповідно до якої до суттєвих обставин, які підлягають доказуванню під час розслідування декларування недостовірної інформації, ним не віднесене місце вчинення кримінального правопорушення, що, на його думку, не впливає на склад кримінального правопорушення і призначення покарання. Водночас, дисертант не заперечує щодо потреби встановлення власне події кримінального правопорушення, а його місце, як відомо, як і час та спосіб вчинення, є складовою цієї події відповідно до пункту 1 частини 1 статті 91 КПК України. Крім цього, з огляду на предмет дослідження, цікаво дізнатися, що слід розуміти під «іншими обставинами вчинення кримінального правопорушення», зазначеними у цій же процесуальній нормі.

2. Під час підготовки дослідження дисертант широко використовував міжнародний досвід розслідування декларування недостовірної інформації, слушно зазначаючи про окремі аспекти такої діяльності в низці країн Європи, Америки, Азії та Океанії. Водночас, виникає питання щодо критеріїв відбору саме цих країн для ілюстрації основних положень їхнього законодавства в сфері боротьби з корупцією.

3. Підрозділ 2.1 дисертації мав би бути присвячений особливостям збирання, перевірки та оцінки доказів з метою встановлення обставин, що

мають значення для кримінального провадження щодо декларування недостовірної інформації. На жаль, перевірки та оцінки доказів не приділено належної уваги, а на важливості саме цих питань щодо доказів та їхніх процесуальних джерел неодноразово звертав увагу М. М. Михеєнко. Крім цього, робота б значно виграла, якби дисертант надав рекомендації щодо найбільш оптимальних способів збирання доказів та черговості проведення процесуальних дій залежно від ситуацій, що склалися на певних етапах досудового розслідування.

4. Визначаючи коло обставин, які підлягають доказуванню (підрозділ 2.2), дисертант чомусь відійшов від структури процесуальної норми, передбаченої пунктами 1–7 частини 1 статті 91 КПК України. Натомість ним у цій частині роботи розглянуті питання щодо предмету кримінального правопорушення, декларації як офіційного електронного документа та інших обставин, які впливають на кваліфікацію. Така позиція дисертанта потребує додаткової аргументації.

5. Аналізована наукова праця не вільна від низки зауважень редакційного характеру. Зокрема, подеколи є випадки використання цитат без прямого посилання на джерела, хоча вони по суті в тексті зазначені. Навряд чи, на думку офіційного опонента, слід посилатися на досвід Косово та Македонії з огляду на політичну ситуацію в світі. Незрозумілим є використання термінів «речові сліди», «різні стадії досудового розслідування», «обвинувачений», коли йдеться про доказування його вини саме детективом НАБУ. В роботі широко наведені дані анкетування практичних працівників, але сумарно низка з них перевищує 100 % і застереження про можливість вибору кількох варіантів відповідей з числа запропонованих відсутні. На думку офіційного опонента, недостатньо використані по тексту роботи досить детальні узагальнення судової практики, винесені у додаток В.

Означені зауваження спрямовані на уточнення чи доповнення окремих положень дисертації, у низці випадків носять спірний чи дискусійний характер та в цілому не впливають на високу позитивну оцінку роботи.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Русаєва Андрія Володимировича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертація Русаєва Андрія Володимировича на тему «Доказування службовою особою підрозділу детективів Національного антикорупційного бюро України декларування недостовірної інформації», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретну наукову проблему, яка має істотне значення для науки кримінального процесуального права та практичної діяльності щодо законодавчого унормування здійснення кримінального провадження в Україні. Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України

від 12 січня 2022 року № 44.

2. Русаєв Андрій Володимирович на підставі публічного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

**Офіційний опонент –
завідувач кафедри кримінального та
кримінального процесуального права
факультету правничих наук
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»,
доктор юридичних наук, професор**

В. І. Галаган

«08» січня 2024 року

